

SACRA MYSTERIA

1. Dr. Odo Casel, OSB. V bibličnih in liturgičnih knjigah je zelo pogosten terminus »mysterium«. Kaj pomeni? Na vprašanje odgovarja nemški benediktinec p. Odo Casel. Napisal je delo: Krščanski kulturni misterij (Das christliche Kultmysterium), ki je l 1960 izšlo v 4. izdaji pri založbi Pustet, Regensburg, v prireditvi njegovega redovnega sobrata p. Neunheusera, ko je avtor sam umrl že l 1948. V opatiji benediktink Herstelle an der Weser, kjer je bil spiritual, je opravljal sv. obred velikonočne vigilijske, ki ga sam imenuje prvi in največji misterij. Ko je tretjič odpel Lumen Christi, se je zgrudil mrtev na tla, zadet od srčne kapi, verjetno zaradi silnega doživetja.

Ta tudi sicer je Casel mnogo pisal o krščanskem misteriju. Na tem področju je oral ledino. Ni čudno, da se nekateri teologi z njim niso strinjali. Nedvomno pa je njegov študij ključ do globljega razumevanja liturgičnih knjig (misala in brevirja) in liturgičnega dogajanja in je torej pomemben tudi za praktično dušno pastirstvo.

Poglejmo, kaj naj terminus mysterium v bibličnih in liturgičnih tekstih pomeni.

2. Mysterium pomeni v navadni rabi resnico, ki je človeškemu izkustvu in razumu nedostopna. S človeškimi besedami je neizrazljiva, ineffabilis, in je predmet vere. Tak mysterium so neskončno Božje bitje, Božja beseda in mnoga Božja dela. Vendar mysterium s tem še ni izčrpan.

3. Mysterium Christi. V svojih pismih sv. Pavel večkrat rabi terminus »mysterium«, »mysterium Christi« (prim. Ef 3,2 in nasl.). Naš prevod sv. pisma ga sloveni z izrazom »skrivnost«, »skrivnost Kristusova«. V opombi pod črto pa pove, da je pod izrazom treba razumeti: odrešenje človeka po Kristusovi smrti na križu (prim. Sv. pismo NZ, str. 568, opomba 5).

V biblični rabi ima torej mysterium lastni pomen. V Pavlovi terminologiji je mysterium Christi opus redemptionis, Kristusovo odrešilno delo v svoji prvotnosti, v svoji izvirnosti. Casel to delo naziva: pramisterij, pradejstvo, pradelo odrešenja (das Urmysterium, die Urheiltatsache).

Ni važno, da je Pavel izraz mysterium dobil v poganskih misterijih. Zdel se mu je med najbolj prikladnimi, da z njim izrazi veliko delo našega odrešenja tako, da bi ga z lahkoto razumeli njegovi sodobniki, ki so mnogi izmed njih iz pogan-

stva prestopili v krščanstvo. Casel meni, da je na neki način tudi pogonski svet s svojimi misteriji popravljaj pot krščanstvu. S tem ni rečeno da je krščanski mysterium v notranji zvezi s poganskimi misteriji. Po svoji vsebini je krščanski mysterium izviren, izposojen je samo njegov terminus.

4. **Kulturni mysterium.** Terminus mysterium je zelo pogosten tudi v liturgičnih knjigah. Soznačnica mu je latinski »sacramentum«. Oba izraza se rabita tudi v množinski obliki, na da bi se s tem njun pomen spremenil. V liturgičnih knjigah sta pogostna kot noben drug in liturga mora zanimati, kaj naj izraz v posameznih primerih pomeni.

Največkrat ga najdemo v Rimskem misalu v prošnjah nad darovi (secreta) in v prošnjah po obhajilu (postcommunio), dobimo pa ga tudi v prošnji (oratio) božične polnočnice in praznika presv. R. t. Dalje naletimo nanj v formuli, ki z njo mešamo vodo z vinom, posvečujemo in spreminjamo vino, si nadevamo štolo, v Exultet in v formularju za blagoslov krstne vode v velikonočni vigiliji.

Božji Zveličar sam je določil neke obrede, po katerih hoče biti navzoč med nami s svojim delom odrešenja. Casel imenuje te obrede: kulturni misterij, das Kultmysterium. To ni več pramisterij, to je pramisterij v reprodukciji, če bi smeli tako reči. To je obred, ki nam pramisterij približa, posreduje, predoči, ponavzoči. •

Liturgija nam torej v svojih obredih ponavzočuje delo odrešenja, in sicer v evharistični daritvi, v liturgičnem letu in v sv. znamenjih (zakramentih). Te liturgične obrede imenuje Casel kulturni misterij.

5. **Mysterium evharistične daritve.** Na veliki četrtek je naš Gospod postavil evharistično daritev. Določil je njen primitivni obred, ki je v posvečenju kruha in vina. Svojim apostolom je naročil, naj s postavljenim evharističnim obredom obujajo spomin nanj: »To delajte v moj spomin.« Od apostolskih časov se evharistična daritev in njen obred imenujeta mysterium. Mnogi v tem smislu razlagajo vložek v posvetilni formuli za vino: mysterium fidei, katerega izvorno mesto je Tim 3, 9. Domnevo nam potrjuje tudi formular večerne maše velikega četrтка, ki se z njim objaha spomin na postavitev evharistije. Prošnja za sprejem darov (Hanc igitur) tega formularja veli tik pred posvečenjem: Dominus noster Jesus Christus tradidit discipulis suis Corporis et Sanguinis sui mysteria celebranda. Jasno je, da »mysteria celebranda« na tem mestu ne more pomeniti drugega kot evharistično

daritev in njen obred, ki ga je Gospod sam določil. To je tisti obred, ki se pred njim umika SZ, kakor uči Akvinec v svoji himni *Pange lingua gloriosi* na čast sv. R. t.: »*Et antiquum documentum novo cedat ritui.*« Stara zaveza naj se umakne novi, ki prhaja z novim obredom evharistične daritve; z novim kulturnim misterijem.

Evharistična daritev je v krščanstvu najvišji in najsvetejši kulturni misterij. Po njem je navzoč med nami Kristus s svojo daritvijo na križu. Po njem je v naš čas in v naš kraj na skrivnosten način prenesen *mysterium Christi, opus redemptionis nostrae*.

Kolika skrivnost! Po predpisih liturgije bi naj bil s strani vernikov skladen izraz za to skrivnost edinole molk, tišina, katere bi po mnenju župnika Mayera ne bi smelo motiti ne pohrkavanje ne kašelj in tudi ne zvončkljanje (prim. J. E. Mayer, *Živa daritev sv. maše*, Ljubljana, 1958. str. 49). Če to ni pri vsaki skupnosti vernikov izvedljivo, pa naj bi v trenutkih ponavzočevanja Gospodove smrti v ločenih evharističnih podobah kruha in vina v vaski cerkvi res utihnilo igranje na orgle, petje in glasna molitev, da bi tako Božja žrtev sama obvladala ljudi in prostor.

6. *Mysterium* v liturgičnem letu. Gospod je svoje odrešilno delo s smrtjo na križu dokončal, dopolnil. Začel pa ga je s svojim učlovečenjem. Opirajoč se na stare liturgične tekste Casel utemeljeno meni, da *mysterium Christi* obsega vse skrivnosti Gospodovega življenja od njegovega učlovečenja pa do njegovega drugega prihoda ob koncu sveta. Kulturni obred ponavzočuje ves misterij Kristusov, vse njegovo odrešilno delo. Anamneza rimskega mašnega obreda se poleg trpljenja in smrti Gospodove spominja tudi njegovega vstajenja in vnebohoda, anamneza nekaterih drugih liturgij pa tudi njegovega učlovečenja in drugega prihoda ob koncu sveta. *Mysterium Christi* je vedno ves in vedno isti, samo naši pogledi nanj so različni. *Mysterium lucis* (prošnja božične polnočnice) je isti kot *mysterium passionis et mortis* (prošnja po obhajilu na veliko sredo), isti kot *mysterium paschale* (prošnja nad darovi na veliko noč in na belo soboto).

Za človeške duševne zmožnosti, ki so omejene, je seveda težko, da bi z enim samim pogledom objele ves *mysterium*. Zato je Cerkev, pod vodstvom Sv. Duha, ustvarila veličasten film liturgičnega leta. V liturgično leto, v njegove nedelje in praznike *mysterium Christi* izžareva svoje žarke, kakor sonce izžarava svoje v veselje. Parsch lepo tolmači to Caselovo

tezo, ko presv. evharistijo primerja žlahtnemu kamnu, vko-
vanemu v okvir liturgičnega leta. Zares! Nedelje in prazniki
liturgičnega leta so najboljši tolmač evharističnega misterija,
saj odkrivajo njegovo bogato vsebino in ponavzočujejo vse
njegove posameznosti.

Našo posebno pozornost vzbuja, da Cerkev vse skrivnosti
Gospodovega življenja obhaja z evharistično daritvijo in da
ima pri tem Gospodove skrivnosti za prisotne. V drugih
prazniških večernicah, ki naj bi jih po liturgičnih predpisih
molili po opravljeni liturgičnih daritvi, Cerkev govori o njih,
kakor da so se zgodile prav isti dan. O božiču: *Hodie Christus
natus est, hodie Salvator apparuit, hodie canunt angeli,
hodie exultant justii; na razglašenje: hodie stella
duxit magos ad praesepeium; na veliko noč: haec dies,
quam fecit Dominus; na vnebohoda: o, Rex gloriae, qui trium-
phator hodie super omnes coelos ascendisti; na binkošti:
hodie completi sunt dies pentecostes, hodie Spiritus
Sanctus apparuit.*

Zakaj *hodie* (*hoc die*), zakaj *haec dies*, zakaj sedajnost
Božjih skrivnosti, čeprav zanje vemo, da so zgodovinski do-
godki? Ali je to poezija ali entuziazem ali mistika, neposredno
dojemanje Božjega delovanja v duši? Ni ne eno ne drugo. Vse
skupaj je stvarnost, za vse dosegljiva. Z Božjega vidika je
sedanje vse, zakaj Bog je večni, v njem ni ne preteklosti ne
prihodnosti, pred njim je tisoč let kakor en dan, pred njim je
sedanje vse, kar je bilo in kar bo. Z našega človeškega vidika
pa so Božje skrivnosti sedanje, ker imamo v svoji sredi evha-
ristijo, ki nam ponavzočuje *mysterium Christi* v celoti, vse
njegove skrivnosti, čeprav mi zaradi omejenosti svojega doje-
manja gledamo sedaj eno sedaj drugo izmed njih.

To vse je v skladu z naukom Pija XII. v *M. D.*, t. 163,
kjer uči: »Liturgično leto ni mrzlo in neplodno predstavljanje
stvari, ki spadajo v preteklost ali so samo gol spomin nek-
danjih dogodkov, marveč je Kristus sam, ki trajno živi v
svoji Cerkvi in nadaljuje pot svojega neizmernega usmiljenja.«

V luči teh ugotovitev moramo nekoliko popraviti svoje
pogleda na liturgično leto. Liturgično leto naj nam ne bo samo
pogled na zgodovinski potek Gospodovega življenja od nje-
govega rojstva pa do njegovega vnebohoda, liturgično leto
nam bodi predvsem *mysterium*. Bodi nam Gospod, ki živi med
nami v evharistiji s skrivnostmi svojega življenja, ki jih litur-
gično leto med nami kot na traku odvija eno za drugo, da
nam po njih naklanja sadove odrešenja. V tej luči razumemo

tudi razlog za cerkveno prepoved, da bi kazali v cerkvi filme, pa četudi gre za filme iz Gospodovega življenja. Ni lepšega filma kot je evharistija v zvezi s cerkvenim letom! Treba je samo, da ga znamo dojeti in prikazati! Vse drugo je samo nadomestilo. V tej luči razumemo tudi pomen jaslic, Božjega groba, vstajenja in drugih pobožnih navad, ki naši verniki nanje tako ljubosumno gledajo. Zoper pastoralno modrost bi ravnali, ako bi jih ukinuli. Še večji pastoralno napako pa bi napravili, ako bi jim posvečali pretirano pozornost in bi jih v versko zavest naših vernikov postavili na prvo mesto. V tej luči doumemo opomin Pija XII., ki veli, da liturgija po svoji naravi daleč presega razne pobožnosti in pobožne navade (prim. *Instructio de OHSI rite peragendo*, t. 23). Zakaj jih daleč presega? Pobožne navade imajo svoj izvor samo v ljudeh, v liturgičnem letu pa je *mysterium Christi* v njem je pa Kristus med nami.

7. *Mysterium* v sv. znamenjih. Če je v evharistični daritvi Gospod navzoč s svojo smrtjo na križu in v liturgičnem letu s skrivnostmi svojega življenja, pa je v svetih znamenjih navzoč s svojimi odrešilnimi milostmi. Rekli smo zgoraj, da je soznačnica za grški *mysterium* latinski *sacramentum*, vendar je *terminus sacramentum* tehnični izraz posebej za sv. znamenja, ki jih je Gospod sam določil, da po njih deli svoje odrešilne milosti. *Terminus* za ta znamenja so prevzeli vsi krščanski narodi, postal je splošna last vseh krščanskih narodov. *Mysterium* je v tem, da je Gospod v teh znamenjih navzoč s svojimi odrešilnimi milostmi. Po njih Gospod duše očiščuje greha in jih posvečuje z milostjo, jim vtisne neizbrisna znamenja kristjana, svojega vojaka, sodelavca in duhovnika, deli darove Sv. Duha, prilikuje sebi nje, ki ga v evharistiji prejemajo, daje jim delež duhovniške oblasti, zakonski zvezi med krščenimi vtisne pečat svoje zveze s Cerkvijo, duše krepi za poslednji boj, jim deli v vsakem primeru posebej posebne zakramentalne milosti. Vsako izmed sedmih znamenj je *mysterium*, *sacramentum*; na poseben način pa to velja za evharistijo, ki znači ne samo navzočnost Gospodovega odrešilnega dela, ampak navzočnost Gospoda samega. *Sumere mysteria*, *libatio mysterii*, *mysteriis recreari* in podobno pomeni v misalu sveto obhajilo; *participatio mysterii*, *frequentatio mysterii*, *instituta mysterii peragere*, *mysteriis servire* in podobno pomeni pa udeleževati se maše, medtem ko *initiari sacris mysteriis* pomeni biti krščen.

8. **Odrešenje.** Liturgija sama uči, da kultni misterij, ki ga izvršuje Gospod po svoji Cerkvi, ni prazna ceremonija, ampak sredstvo, ki nam odrešenje posreduje. Navedimo samo dva liturgična teksta, ki posebno jasno izražata učinkovitost kultnega misterija.

Prvi izmed njih je prošnja nad darovi (*secreta*) 3. adventne nedelje, ki se glasi: ... *quae hostia (panis et vini) sacri peragit instituta mysterii et salutare (salutem, redemptionem) in nobis mirabiliter operatur.* V prostem prevodu bi rekli: z darovanjem kruha in vina se izvršuje sveti obred evharestične daritve in z njim se naše odrešenje uresničuje.

Podobna je prošnja nad darovi (*secreta*) 9. pobinkošne nedelje, ki se glasi: ... *quoties huius hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur: delo našega odrešenja se izvršuje vselej, ko se obhaja spomin (obred) te nekrvave daritve.*

Lahko bi navedli še druge tekste, toda naj zadostujeta dva. Iz njih je razvidno, da je kultni misterij, *positis ponendis*, učinkovit: posreduje odrešenje.

9. **Kultno občestvo.** V Rimskem misalu najdemo v zvezi z izrazom *mysterium* še izraze kakor: *frequentatio mysterii, participatio sancta mysterii, coeleste mysterium, cuius exequimur cultum*, in podobne. Iz te terminologije je razvidno, da sv. obred misterija opravlja posebno za to od Kristusa pooblaščen kultno občestvo, njegovo skrivnostno telo, *Ecclesia, Cerkev*. Sv. obred vodi duhovnik, ki ima za to posebno sakralno in kanonično pooblaščenje, sodelujejo pa pri njem udje Cerkve, ki so za to dobili začetno pravico s sv. krstom in ki vrše sv. opravilo, kakor vele liturgični predpisi in cerkvena disciplina. Šele po notarnjem in zunanjem sodelovanju pri kultnem misteriju občestvo iz njega črpa obilne odrešilne milosti, kakor jih v poobhajilnih prošnjah od dne do dne navaja misal. Tudi to je v skladu z naukom liturgične okrožnice M. D., t. 76.

10. **Kako naj prevajamo?** Videli smo, da ima *mysterium* v liturgiji različne pomene. Treba je torej, da misterij ločimo od misterija, kajti njegov pomen je od mesta do mesta različen. Pojmi za misterij so vzeti iz nadnaravnega sveta, vendar so različni pojmi, ki jih ne moremo in ne smemo istovetiti, če naj bomo v svojem izražanju jasni in točni. Casel predlaga, naj bi kultni misterij označevali z njegovim izvirnim grškim izrazom. Izraz »*mysterium*« mu je terminus *technicus*, ki naj se ohrani tudi v prevodih.

Nemcem bi to ne bilo teško, ker se njihov jezik tujkam ne upira. Teže bi to bilo nam. Naš jezik tudi v prevodih ljubi domačo besedo, posebno če gre za prevode verske vsebine. Izraza misterij v prevodu ne moremo ohraniti, pa tudi ga ne smemo v vsakem primeru prevajati z istim izrazom »skrivnost«. Iz miselne zveze mora prevajavec določiti, kako naj izraz prevede, da ga prevede ustrezno. Če ga prevaja vedno enako, ne prevaja ne jasno ne točno.

11. Življensko delo. Ni torej za dušnega pastirja nobeno opravilo bolj nujno, kot da uči svoje vernike, posamič in skupaj, kako naj se s pridom udeležujejo sv. obredov, zlasti pa sv. obreda evharistične daritve, kako naj preživljajo liturgično leto in kako naj prejemajo svete zakramente. Ne bo ga opravil v enem letu, tudi ne v razdobju več let, ker je pač njegovo življensko delo. Zanj si mora stalno prizadevati pri vseh rodovih, ki prihajajo predenj. Na to naj misli, ko moli: Tribue, quaesumus, ita nos sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum iugiter in nobis sentiamus.

FILIP KAVČIČ

SUSRET S BOGOM

12. nedj. po Duhovima — Samaritanac na djelu

Krist je milosrdni Samaritanac iz Evanđelja. Kao ranjenik ležalo je čovječanstvo na putu dok nije došao Poslanik vječne ljubavi te nas pridigao i ulio ulje i vino milosti u rane što nam ih je zadao davao. Još uvijek dolazi on tako u svim svetim liturgijskim činima i lijeva oživljavajuće vino i spasonosno ulje u rane što ih u ovome vremenu i svijetu njegovim sljedbenicima zadaje svakodnevni život.

Na Prikazanju okuplja on oko oltara one koji pate od pohote, mržnje, one koje ranjava grijeh i poput Mojsija prosi milost za bijednike koji svojom krivnjom otstupaju od obećane zemlje u kojoj teče mlijeko i med i koji srde Boga. I kao što je novozavjetni posrednik veći od starozavjetnoga tako je i učinak prošnje ovog prvog sigurniji: Gospodin ublažuje svoju srdžbu. Da, baš u sv. Misi moli Krist za zajednicu vjernika: Bože, spasi ih, daj im milost, skrbi se za njih a sve troškove platit ću ja svojom krvlju.

Zemlja naše duše napaja se u sv. Pričesti spasonosnim plodovima sv. Žrtve — darovima milosrdnog Samaritanca i